

Funkcionalna muzička pedagogija u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

Miškulin, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:715351>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Marija Miškulin

**FUNKCIONALNA MUZIČKA PEDAGOGIJA U RANOM I
PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU**

Završni rad

Zagreb, lipanj, 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Marija Miškulin

**FUNKCIONALNA MUZIČKA PEDAGOGIJA U RANOM I
PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU**

Završni rad

MENTOR RADA:

Doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić

SUMENTOR RADA:

Doc. dr. sc. Martina Mičija Palić

Zagreb, lipanj, 2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	
SUMMARY.....	
UVOD.....	1
1. GLAZBA U KONTEKSTU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA..	2
1.1. Vrtić i predškola.....	3
1.2. Predškolski odgoj i obrazovanje u okviru glazbenog odgojno-obrazovnog sustava.....	4
2. FUNKCIONALNA MUZIČKA PEDAGOGIJA.....	7
2.1. Elly Bašić.....	8
2.2. Što je Funkcionalna muzička pedagogija?.....	11
2.3. Specifičnosti Funkcionalne muzičke pedagogije.....	12
3. VRSTE – OBLICI GLAZBENIH AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA.....	15
3.1. Pjesme.....	16
3.2. Igre s pjevanjem.....	17
3.3. Brojalice.....	18
3.4. Aktivno slušanje glazbe.....	21
4. METODE FUNKCIONALNE MUZIČKE PEDAGOGIJE U RADU S PREDŠKOLSKOM DJECOM.....	23
4.1. Igra.....	24
4.2. Brojalice.....	26
4.3. Improvizacija.....	27
5. DOBROBITI FUNKCIONALNE MUZIČKE PEDAGOGIJE U RADU S DJECOM.....	29
ZAKLJUČAK.....	31
LITERATURA.....	32
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	34

SAŽETAK

Glazba ima značajnu ulogu u djetetovu razvoju od najranijih dana, prije nego se dijete rodi ono može čuti majčin glas i glazbu. Glazba ima pozitivan učinak na razvoj mozga, djetetovih vještina te njegove ličnosti. Tijekom svog rada to je utvrdila i glazbena pedagoginja Elly Bašić koja je osmislila jedinstvenu Funkcionalnu muzičku pedagogiju i implementirala je u okviru cjelokupne vertikale glazbeno-obrazovnog sustava. Funkcionalna muzička pedagogija, između ostalog, provodi se u obliku glazbenog vrtića u kontekstu odgojno-obrazovnog sustava. Njome se naglašava kako je svako dijete kreativno te kako svakom djetetu glazbeno obrazovanje treba biti dostupno. Vrtić i predškola imaju veliku ulogu u djetetovom prihvaćanju glazbe te razvoju dječje ljubavi prema njoj. Vrlo je bitna pozitivna atmosfera koja se stvara u provođenju aktivnosti kako bi se djeca osjećala ugodno i slobodno. Glazbene aktivnosti kao što su igre s pjevanjem, brojalice, pjevanje pjesama te aktivno slušanje glazbe djeci su vrlo zabavne, a istodobno imaju vrlo koristan učinak u razvoju djetetovih sposobnosti. Funkcionalna muzička pedagogija naglašava bitnost dvosmjerne komunikacije odrasloga i djeteta ističući uvažavanje djeteta kao ravnopravnoga dionika odgojno-obrazovnog procesa. Kao jedan od temeljnih metodičkih postupaka u radu s djecom ističe tzv. spontanu improvizaciju od djetetovih prvih susreta s glazbom i instrumentom (Bačlija Sušić, 2016b). Ističući improvizaciju kao jedan od temeljnih oblika dječjeg glazbenog stvaralaštva, Elly Bašić je rekla da se improvizacijom zapravo izbjegava strah od pogrešaka, strah od neuspjeha te se na taj način i uči djecu kako je u redu pogriješiti. Korištenjem Orffovog instrumentarija, putem tzv. spontane improvizacije, djeca se mogu upoznati s različitim vrstama instrumenata. Sve glazbene aktivnosti provode se pritom putem igre kao djetetove temeljne aktivnosti i najprirodnijeg stanja putem kojeg dijete uči. Glazbene aktivnosti važno je uključiti u djetetov život od njegove rane dobi s obzirom na brojne prednosti i dobrobiti koje glazbe pruža u djetetovom cjelovitom razvoju.

Ključne riječi: Funkcionalna muzička pedagogija, glazba, igra, improvizacija

SUMMARY

Music has an important role in child's development from day one, even before a child is born it can hear its mother's voice and music. Music has positive effect on brain development, and the development of a child's skills and personality. Through her work, music pedagogue Elly Bašić, concluded the same and created functional music pedagogy. Functional music pedagogy is carried out, among others, as a musical preschool programme in the educational system. It emphasizes the creativity of children and the importance of the availability of musical education to everyone. Kindergarten and preschool have an important role in a child's acceptance of music and in the development of a child's love for music. A positive atmosphere that is created during activities is very important to children so they can feel comfortable and free. Music activities like games with singing, counting, singing songs and active listening are very interesting for children, but they also have a beneficial effect on the development of a child's abilities. Functional music pedagogy emphasizes the importance of two-way communication between grown-ups and children, pointing out a child as an equal participant in the activity. Also, it encourages music activities by pointing out improvisation. Elly Bašić said that improvisation helps to avoid the fear of mistakes, fear of failure and teaches children that it is alright to make a mistake. Improvisation can be made with Orff instruments, that is the way for children to be introduced to different kinds of instruments and enjoy music better. Music can be enjoyed through music activities in the form of a game, which is very important because the game is the most natural state for a child. A game is preparation for life, and a child learns through the game. It is of great importance to include music in educational practice because it participates in the creation of a complete child's personality.

Key words: functional music pedagogy, game, improvisation, music

UVOD

Glazba je umjetnost koja traje u vremenu, ona ima jedinstveni učinak na čovjeka. Još od davnih dana glazba je sastavni dio čovjekova života. Kroz povijest se glazba koristila u vjerskim obredima, svečanostima i kao zabava. Njome smo svakodnevno okruženi, a ima bitnu ulogu u izražavanju i prihvaćanju emocija. Ponekada nam jedna pjesma može popraviti dan ili nas utješiti. Zbog toga već prvog dana kada dođe na svijet, djetetu pjevamo uspavanke kako bismo ga umirili.

Razlog odabira teme „Funkcionalna muzička pedagogija u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju“ je upravo u važnosti glazbe u djetetovu životu, osobito u ranoj i predškolskoj dobi. Glazbena pedagoginja Elly Bašić je uvidjela bitnost glazbe za rast i razvoj djeteta te razvoj njegovih sveukupnih sposobnosti. Kreirala je glazbeno-pedagoški koncept Funkcionalnu muzičku pedagogiju kao jedinstveni način rada kojim se djeci prenosi ljubav prema glazbi: „Središnja misao FMP *ne neko dijete već svako dijete ima pravo na muzičku kulturu* afirmira je kao jedinstvenu glazbenu pedagogiju“ (Vasilj, 2021, str. 2-3).

Odgajatelj u vrtiću i predškoli ima veliku ulogu u upoznavanju djeteta s glazbom, stvaranjem glazbe i uživanjem u glazbenim aktivnostima. Cilj glazbenih aktivnosti je da se dijete može opustiti, osloboditi i osjećati sigurnim te izraziti svoju kreativnost kroz improvizaciju. Pritom je važno prihvatiti dijete kao ravnopravnog sudionika u glazbenim aktivnostima, kao kreativno biće, koje temeljna znanja i vještine neophodne za život uči kroz igru na spontani način.

S obzirom na navedene tvrdnje ovaj rad započinje uvodom u kojem se izlažu osnovni pojmovi koji će se detaljnije obrađivati u poglavljima te se objašnjava razlog odabira teme. Prvo poglavlje prikazuje ulogu glazbe u vrtiću i predškoli te u okviru glazbenog odgojno-obrazovnog sustava. Zatim slijedi poglavlje o Funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji (FMP) koje govori o autorici glazbeno-pedagoškog koncepta Elly Bašić, što je funkcionalna muzička pedagogija te koje su njezine specifičnosti. Središnji dio rada se osvrće na vrste i oblike glazbenih aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi, a to su igre s pjevanjem, brojalice, pjesme te aktivno slušanje glazbe. Zatim su prezentirane metode FMP u radu s djecom rane i predškolske dobi; igra, brojalice i improvizacija. U posljednjem se poglavlju pokazuje dobrobit FMP u radu s djecom.

1. GLAZBA U KONTEKSTU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Glazba je umjetnost koja od rođenja ima bitnu ulogu u našem svakodnevnom životu. Dijete povezuje glazbu s pozitivnim događajima jer mu majka pjeva od prvog dana kako bi ga smirila i razveselila, stoga mu glazba automatizmom stvara osjećaj ugone. Glazba ima veliki utjecaj na mozak i njegov razvoj. Utječe na mnoge njegove dijelove i brojna razvojna područja: motoriku, kreativnost, matematiku, logiku... „Most“ između lijeve i desne polutke mozga je deblji i razvijeniji kod glazbenika nego kod drugih ljudi, a to potvrđuje da glazba proširuje živčane puteve i stimulira učenje i kreativnost (Campbell, 2005). Izrazito povoljno na razvoj mozga djeluje klasična glazba koja ima veoma pozitivan učinak na rast i razvoj djeteta te na razvijanje njegovih sposobnosti. Osim na razvoj sluha glazba utječe na razvoj govora, kretanja, ravnoteže, socijalizacije, fine motorike i komunikacije (Majsec Vrbanić, 2008). Kroz glazbu se uči i improvizacija, vrlo važna vještina za život.

Glazba je djeci predškolske dobi jako draga aktivnost, vole ju jer ih ona uveseljava, potiče na fizičku aktivnost i na glazbene aktivnosti kao što su sviranje i pjevanje. Upravo je to vrlo značajna činjenica, jer glazba utječe na gotovo sva razvojna područja pa tako djeca mogu učiti i savladavati mnoge vještine uz pomoć glazbe.

Doživljaj glazbe je vrlo bitan za dijete kako bi došlo u doticaj s vlastitim emocijama: „Jedan od motiva za slušanje glazbe zasigurno je njezin emocionalan učinak. Glazbene aktivnosti dobivaju svoje emocionalno značenje povezivanjem s važnim događajima i s osobnim sjećanjima“ (Dobrota, 2012, str. 49). Glazba i emocije su povezani, glazbom učimo o emocijama i vlastitoj emocionalnosti. Učeći o svojim emocijama dijete uči i o tuđima te razvija osjećaj za empatiju.

U razdoblju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja se stvaraju temelji za ljubav prema glazbi i njezinu svakodnevnu prisutnost u životu djeteta. Odgajatelj u vrtiću imaju vrlo važnu ulogu u doticaju djece s glazbom, on može djetetu približiti glazbu provođenjem mnogih glazbenih aktivnosti. Ima veliku ulogu u razvoju ljubavi prema glazbi i približavanju glazbe djeci, učenjem i upoznavanjem glazbenih sastavnica kao što su metar, ritam, tempo i melodija te upoznavanjem djece s raznim glazbenim žanrovima, stvarajući pritom ljubav prema klasičnoj glazbi i razvijajući kod djece estetski doživljaj glazbe.

1.1. Vrtić i predškola

Uz obiteljsko okruženje, vrtić i predškola su mjesta na kojima dijete provodi najviše vremena. Upravo je zato bitno da se dijete u vrtiću osjeća ugodno, slobodno i sigurno. Vrtić je prva odgojno-obrazovna ustanova s kojom se dijete susreće, zbog toga je prvi dojam i utisak vrlo bitan. Važna je ugodna i pozitivna atmosfera, a pristup odgojitelja ima ključnu ulogu. Odgojitelj mora dijete doživljavati kao inteligentno, kreativno i kompetentno biće, biti svjestan djetetovih interesa i sposobnosti kako bi mu pomogao u poticanju daljnjeg razvoja. Od velike je važnosti da odgojitelj cijelo vrijeme provodi samorefleksiju kako bi se kontinuirano razvijao i istraživao, a učenje bi trebao smatrati cjeloživotnim procesom.

Bitno je znati da su djeca protagonisti svojih aktivnosti i vlastitog procesa učenja, a odrasli im stvaraju uvijete kako bi podržali njihove aktivnosti i prirodni proces učenja (Slunjski, 2008). Odgajateljica i pedagoginja Edita Slunjski naziva vrtić zajednicom koja uči jer se vrtić razvija, sudjeluje i raste kao cjelina te svaki djelatnik vrtića sudjeluje u tome da vrtić bude mjesto ugodne i suradničke atmosfere (Slunjski, 2008). Važno je da vrtić nudi djetetu mnoge bogate i raznolike sadržaje koji će zadovoljiti njegovu znatiželju i razvoj. Također je vrlo bitno stvaranje ugodnog i poticajnog okruženja za djecu, jer ono sadržava visok obrazovni potencijal te djeca u njemu provode veliki dio svog djetinjstva (Slunjski, 2008). Jedan od sadržaja je i glazba koja bi trebala biti neizostavan dio u aktivnostima i djetetovu životu.

Glazbene aktivnosti pridonose socijalizaciji djece jer je zajedništvo tijekom pjevanja, plesa ili sviranja vrlo bitno za razvoj osjećaja za timski rad. Glazba omogućuje djeci da izraze osjećaje kroz igru i da uče cijelim senzoričko-motoričkim sustavom, a bilo kakvo umjetničko izražavanje je izuzetno vrijedno za sveukupan osobni razvoj (Hannaford, 2007).

Dokazano je da glazba ima ljekoviti i terapijski učinak. Između ostalih je to je potvrdio i opisao Don Campbell u svojoj knjizi „Mozart efekt“ u kojoj ističe kako klasična glazba utječe na čovjekovu psihu i produktivnost. Također, postoji i muzikoterapija koja ima veoma pozitivan učinak na mentalno zdravlje. Koristi se, između ostalog, i u metodi rada „Brain Gym“ koja može pomoći pri nekim poremećajima kao što su ADD i ADHD. Autorica knjige „Pametni pokreti“ Carla Hannaford kaže: „Jednostavna, prirodna oruđa bez lijekova, poput praktičnog učenja, glazbe, kreativne igre, plesa, *Brain Gyma*, *tai-chia*, joge, itd. mogu nam pomoći u svjesnom pothvatu da

odstranimo sve oznake koje ispod sebe skrivaju inteligentne učenike.“ (Hannaford, 2007, str. 225). Glazbom možemo pomoći svakom djetetu, jer u provođenju glazbenih aktivnosti može sudjelovati svako dijete bez obzira na to ima li ono probleme i poteškoće ili ih nema.

1.2. Predškolski odgoj i obrazovanje u okviru glazbenog odgojno-obrazovnog sustava

Glazbeni vrtić je mjesto gdje se djeca mogu upoznati s glazbom i glazbenim aktivnostima, a također može biti dobra priprema za glazbenu školu. Provođa se u glazbenim školama kao dio odgojno-obrazovnog sustava. Ovisno o glazbenoj školi provodi se u različitim intenzitetima. Može se provoditi jednom tjedno ili dva puta tjedno, a uglavnom jedan sat traje 45 minuta. Razlikujemo formalno i neformalno glazbeno predškolsko obrazovanje: „Formalno obrazovanje provodi se isključivo u vrtićima i glazbenim školama, dok se neformalno obrazovanje provodi u vrtićima, školama, ali i u privatnim ustanovama“ (Kasić, 2022, str. 12). Pohađanje glazbenog vrtića ne oslobađa dijete od prijemnog ispita pri upisu u glazbenu školu: „Također, pohađanje predškolskih programa u glazbenoj školi nije uvjet za upis prvoga razreda osnovne glazbene škole, niti dijete oslobađa audicije (prijemnog ispita) za upis.“ (Kasić, 2022, str. 12). Program glazbenog vrtića provode osobe kompetentne za rad s djecom koje poznaju glazbu: „Ako je riječ o vrtićima, glazbeni odgoj i obrazovanje provodi odgojitelj, dok ga u privatnim ustanovama često provode glazbeni pedagozi, glazbenici instrumentalisti ili osobe sa završenom srednjom glazbenom školom“ (Kasić, 2022, str. 12).

S obzirom na to da se u ovom radu razmatra FMP bitno je napomenuti da se u Glazbenom učilištu Elly Bašić program glazbenog vrtića provodi dva puta tjedno po 60 minuta tj. sat vremena. Program glazbenog vrtića ima dva stupnja, a upisuju se djeca između 6. i 8. godine, pri čemu nema selekcije djece u obliku prijemnog ispita kao u drugim glazbenim školama. Bitna specifičnost po kojoj se predškolski glazbeni program FMP razlikuje od predškolskog glazbenog programa u drugim školama je taj što djeca odmah uče svirati instrument, najčešće blok flautu. Mičija Palić i Vasilj u svom radu navode: „Opći program predškolskog odgoja nema u svom planu sviranje kao sastavnicu, dok se kod programa FMP blok flauta upisuje sukladno sposobnostima djeteta, a postoji, iako rjeđe, i mogućnost učenja sviranja nekog drugog glazbala s istom satnicom“ (Mičija Palić i Vasilj, 2015, str. 306).

Glazbeni vrtić kao način upoznavanja djeteta s glazbom ima mnoge dobrobiti, a to je prvenstveno činjenica da je dijete okruženo vršnjacima koji su zainteresirani za glazbu i vole ju. Samim time je okruženje vrlo poticajno za sudjelovanje i uživanje u glazbenim aktivnostima. Glazbene aktivnosti pridonose razvoju sluha, govora, motorike te glazbenih sposobnosti kao što su osjećaj za melodiju, ritam, tempo i dinamiku. Aktivnosti koje se provode u glazbenom vrtiću su pjevanje pjesama, sviranje i izgovaranje brojalica, muziciranje na instrumentima, slušanje glazbe, improvizacija, metodičke igre, likovno izražavanje, upoznavanje glazbenih instrumenata na način da ih predstavljaju stariji učenici glazbene škole i slično. Sve se uči spontanim putem, nema klasičnog načina glazbenog opismenjavanja, koje se uči kasnije u nastavku školovanja, ako dijete upiše glazbenu školu. Rad glazbenog vrtića polazi od temeljnih postavki glazbeno-pedagoškog koncepta FMP sukladno kojemu „temeljni cilj nije samo stjecanje glazbene naobrazbe nego odgoj djetetove cjelovite ličnosti kroz glazbu“ (Bačlija Sušić, 2012, str. 4). Polazeći od navedenog cilja glazbeno-pedagoški koncept FMP se temelji na sljedećim postavkama:“ ne neko dijete, nego svako dijete ima pravo na glazbenu kulturu; svako dijete ima sluha; svako dijete ima ritma; sluh nije identičan s muzikalnošću i svako dijete ima kreativnu maštu (Bačlija Sušić, 2012, str. 4). Improvizacija je temeljni metodički postupak te osnovni oblik dječjeg glazbenog stvaralaštva se provodi u cjelokupnoj odgojno-obrazovnoj vertikali počevši od glazbenog vrtića. Na taj način „s jedne strane služi kao sredstvo doživljaja i spoznaje glazbe a s druge strane kao jezik izražavanja i komunikacije” (Bačlija Sušić, 2012, str. 5). Improvizacija kao temeljni metodički postupak prema programu FMP pridonosi poticanju dječje mašte i kreativnosti, dok se u ostalim predškolskim glazbenim programima naglasak stavlja na imitaciju i oponašanje voditelja aktivnosti.

Velika dobrobit pohađanja glazbenog vrtića je razvoj emocionalnosti i socijalizacija djeteta: „Emocionalna vezanost za glazbu koja postaje važno sredstvo odgoja i razvoja svakog djeteta postiže se individualnim pristupom djetetu što je omogućeno radom u malim grupama. Pobuđivanjem interesa i znatiželje kod djece, pod utjecajem emocija, počinju se razvijati glazbene sposobnosti – glavni pokretači budućeg učenja glazbe u obrazovnom procesu“ (Vasilj, 2021, str. 33).

Glazbeni vrtić FMP se osobito osvrće na činjenicu da je djetetu neophodno otkloniti strah od pogrešaka, učenjem da su pogreške prirodne, ljudske, da svatko ima pravo na njih te da kroz njih

učimo i ostvarujemo nova saznanja. U tom je kontekstu, Elly Bašić rekla: „Jer dijete koje se želi baviti muzikom ima 'građansko' pravo na grešku, ali i na vlastiti svijet istraživanja koji je mnogo bogatiji nego što to opća pedagogija i psihologija danas žele priznati...tek u slobodi na grešku može se javiti hrabrost, znatiželja, oduševljenje, želja za spoznajama, a upravo zato i socijalizacija“ (Letica, 2017, str. 11). Bitno je da glazba obogaćuje život, a ne da se dijete profesionalno bavi njome u budućnosti. Na taj način se funkcionalna muzička pedagogija koncentrira na obrazovanje budućih profesionalnih glazbenika, ali i obrazovanje publike koja je jednako tako potrebna društvu.

Bavljenje glazbom zaista ima velike dobrobiti za dječje odrastanje, stoga bi društvo trebalo raditi na tome da se više djece uključuje u glazbene aktivnosti s obzirom da je postotak djece predškolske dobi uključen u glazbene aktivnosti izrazito mali, kako u radu navode Mičija Palić i Vasilj: „Otežavajuća je okolnost pritom što uslijed nedostatne osviještenost roditelja o značaju glazbe, djeca predškolske dobi nisu u većem postotku uključena u neki od oblika predškolskoga glazbenog odgoja, što je činjenica koju svakako treba promijeniti“ (Mičija Palić, Vasilj, 2015, str. 305). Također bi trebalo uključiti i educirati roditelje o glazbenim aktivnostima i dobrobitima glazbenih aktivnosti za dječji rast, razvoj i budućnost.

2. FUNKCIONALNA MUZIČKA PEDAGOGIJA

Funkcionalna muzička pedagogija (FMP) je glazbena pedagogija koju je osmislila Elly Bašić na temelju svog dugogodišnjeg pedagoškog rada na svim razinama glazbeno-obrazovnog sustava i poučavanja djece glazbi. Uvidjevši način na koji djeca uče glazbu, razvila je načine i metode kako im prenijeti glazbu i ljubav prema njoj na što prirodniji način. FMP se temelji na povjerenju prema djetetu te je ono njezina okosnica.

Program FMP obuhvaća predškolski uzrast, osnovnu glazbenu školu te srednju glazbenu školu. Funkcionalna muzička pedagogija je specifična po tome što ima tzv. A i B program. A program je namijenjen onoj djeci koja se u budućnosti žele profesionalno baviti glazbom, a B program je namijenjen onoj djeci koja se njom bave iz hobija, te nemaju namjeru profesionalno se baviti glazbom. Denis Vasilj navodi: „Različitošću uvjeta o pohađanjima nastavnih predmeta određenim statusnom kategorizacijom učenika, Elly Bašić anticipira strukturu budućeg Funkcionalnog tipa glazbenog školstva koje se provodi kroz nastavne programe koji omogućavaju učenicima s jedne strane profesionalno glazbeno usmjerenje (tzv. usmjereni A program), a s druge obogaćenje kulturnog, umjetničkog i glazbenog razvoja (tzv. širi B program)“ (Vasilj, 2021, str. 26).

Program FMP se danas provodi u Glazbenom učilištu Elly Bašić u Zagrebu koje je dobilo ime po svojoj osnivačici te u Glazbenoj školi Slavonski Brod. Koliko je način provođenja i učenja putem FMP kvalitetan potvrđuju i uspjesi učenika na brojnim natjecanjima, sudjelovanja u brojnim projektima te uspjesi pri upisu na glazbene akademije ne samo u Hrvatskoj, nego i u inozemstvu kako navodi Vasilj: „Iz postojećih grafikona razvidno je da je od 730 maturanata njih 347 (48%) upisalo studije na muzičkim akademijama u Hrvatskoj i inozemstvu gdje se nastavljajući svoje glazbeno obrazovanje na najvišoj razini usmjeravaju k profesionalnom bavljenju glazbom“ (Vasilj, 2021, str. 340). Također, uspjehe učenika i nastavnika možemo vidjeti na mrežnoj stranici glazbene škole gdje ih Glazbeno učilište Elly Bašić ponosno pokazuje i dijeli sa svima zainteresiranim za rad škole i glazbu.

1.2. Elly Bašić

Elly Bašić (Zagreb, 3. rujna 1908. – Zagreb, 25. veljače 1998.) je hrvatska pedagoginja i muzikologinja koja je osmislila glazbeno-pedagoški pristup FMP kao jedinstveni način poučavanja glazbe. Pohađala je osnovnu glazbenu školu u Budimpešti u kojoj je tada živjela, a srednju glazbenu školu u Zagrebu. Nakon završene glazbene škole studira na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Tijekom i nakon studija daje privatne poduke klavira, a zatim radi u glazbenoj školi: „Za razvoj pijanističke umjetnosti u zagrebačkoj sredini nije zanemariva djelatnost Elly Bašić. Iako se takva tvrdnja može učiniti preuzetnom, s obzirom na to da se Bašić najčešće spominje kao glazbena pedagoginja – autorica Funkcionalne muzičke pedagogije i začetnica istoimene glazbene škole u Zagrebu, ne smije se zaboraviti činjenica da je Elly Bašić diplomirala glasovir (pedagoški smjer) u klasi Antonije Geiger Eichhorn (...) i da je u ranoj fazi svojega pedagoškog rada bila nastavnicom glasovira“ (Mičija Palić, 2019, str. 165).

Rano u svome radu uočava nedostatke klasičnog načina podučavanja glazbe, posebno se osvrćući na teoriju tj. solfeggio. Zamjećuje da je glazbeno obrazovanje rezervirano samo za one višeg statusa, a smatra da bi glazba trebala biti dostupna svoj djeci i da svako dijete ima pravo na glazbeno obrazovanje. I djeca koja neće biti glazbenici u budućnosti imaju velike koristi od glazbe zbog njezine dobrobiti. Također naglašava bitnost obrazovanja publike, a ne samo glazbenika: „Prvo, u Funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji vjerujem svakom djetetu, a drugo, nisam tu zato da stvorim samo umjetnike. Svako se dijete može relativno razviti. Može biti izvrstan ili zanimljiv konzument kulture. Jedno je stvaranje umjetnika, a drugo kulturno uzdizanje naroda. Za koga stvaramo reproduktivca ili umjetnika? Za publiku. A zašto ne stvaramo publiku? Mi razvijamo senzibilne umjetnike, a desenzibiliziramo publiku. To je ključna pogreška nastavnih programa“ (Letica, 2017, str. 9).

U 1929. Elly Bašić godini osniva Muzičku školu Beethoven u kojoj eksperimentira s novim načinima rada kako Denis Vasilj navodi: „Baveći se već u srednjoj glazbenoj školi i tijekom studiranja privatnom podukom glasovira uočava problematiku glazbene pedagogije, posebno u pristupu djeci i mladima te na samom početku djelovanja škole, Elly Bašić kao osnivačica postavlja vrlo jasne smjernice u traženju novih, progresivnijih i boljih načina rada u nastavi glazbe

od onih koji su se provodili na tadašnjim institucijama glazbenog obrazovanja“ (Vasilj, 2021, str. 14).

Mnogi profesori i neki od najvećih imena glazbe 20. stoljeća su je podržavali u novim idejama i metodama rada, ali je isto tako često nailazila na negodovanje. Nije odustajala u svome naumu da poboljša načine učenja glazbe bez obzira na mnoge prepreke na koje je nailazila.

Elly Bašić je naglašavala bitnost glazbe za odrastanje djeteta u cjelovitu ličnost. Prvenstveno smatrajući da je glazba tu zbog djeteta, a ne dijete zbog glazbe: „Dijete nije tu zbog muzike nego je muzika zbog djeteta!“ (Vasilj, 2021, str. 55). Također, vjeruje da glazba ima terapijski učinak te se zbog toga posvećuje i istraživanjima, održavanjem seminara i sudjelovanjem u kongresima na području muzikoterapije.

Čvrsto vjeruje da je svako dijete prirodno muzikalno samo je bitno potaknuti i omogućiti razvoj njegove muzikalnosti. Također tvrdi da je svako dijete kreativno, a da ga odrasli sputava u izražavanju njegove kreativnosti. Zbog toga pažljivo bira pedagoge za rad u Muzičkoj školi Beethoven jer smatra da se dobar pedagog mora znati prilagoditi, biti aktivan i biti spreman na cjeloživotno učenje i samorefleksiju: „Funkcionalna metoda zahtjeva totalnu preorijentaciju pedagogove ličnosti. On se mora potpuno aktivirati i ni u kojem slučaju ne smije biti pasivan“ (Letica, 2017, str. 17). Naglašava bitnost individualiziranog pristupa i posebno posvećivanje pažnje i vremena onoj djeci kojoj je to potrebno: „Zadatak nastavnika je kontinuirano voditi brigu ne samo o 'dobroj' djeci već o rijetkim pojedincima kojima nedostaje samopouzdanja i koncentracije kako bi pokušao otkloniti uzroke djetetovog eventualnog neuspjeha“ (Letica, 2017, str. 17). Naglašava kako odrasli trebaju učiti od djece, slušati njihove ideje i razumjeti pogled na svijet: „Počnimo slušati djecu i razmišljati o onome što nam govore. Shvatimo, nije riječ o tome da bi djeca trebala postati odrasli – mi bismo trebali postati djeca! Danas je sve jasnije da smo iscrpili svoju odraslost. Došli smo do kraja! Počnimo učiti od svoje djece, svojih učenika! Pretvorimo se u njihovu djecu i učenike! Možda oni znaju bolje od nas kako ćemo riješiti probleme sadašnjosti i budućnosti“ (Letica, 2017, str. 18).

Od 1965. godine do danas postoji glazbena škola koja se nazivala Funkcionalna muzička škola, a danas je preimenovana u Glazbeno učilište Elly Bašić i nosi ime svoje utemeljiteljice. U toj se glazbenoj školi provodi način rada prema programu FMP. Glazbeno učilište Elly Bašić obuhvaća predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko glazbeno obrazovanje te se svi zaposlenici trude

prenositi znanje i ljubav prema glazbi onako kako je sama Elly Bašić to zamislila. Glazbeno učilište Elly Bašić je glazbena škola u kojoj se podučavaju različiti instrumenti te ima veliki broj učenika, što je čini jednom od najvećih glazbenih škola u Republici Hrvatskoj. Dugo vremena se škola borila s nedostatkom prostora pa se tako nastava odvijala na više lokacija, ali od 2020. godine škola je napokon dobila svoj prostor: „Nakon dvije godine u ožujku 2020. Glazbeno učilište Elly Bašić započinje svoju djelatnost u novo rekonstruiranoj i adaptiranoj zgradi s 865 učenika od kojih 176 pohađa predškolski program, 561 program osnovne škole, a 128 učenika srednjoškolski program. Nastavu provodi 87 zaposlenih nastavnika, a ona se po prvi put ostvaruje na jednoj lokaciji, u jedinstvenoj zgradi koja se prostire na 3862 m²“ (Vasilj, 2021, str. 334).

Slika 1. *Elly Bašić* – <http://www.ellybasic.hr/wp-content/uploads/2010/09/elly.jpg>

2.2. Što je Funkcionalna muzička pedagogija?

Funkcionalna muzička pedagogija je glazbeno-pedagoški pristup koju je osmislila hrvatska glazbena pedagoginja i muzikologinja Elly Bašić s ciljem kvalitetnijeg podučavanja djece. Nakon mnogo iskustva u radu s djecom, kao nastavnica klavira u glazbenoj školi, uvidjela je kako tradicionalno podučavanje glazbe ima svoje nedostatke. Nedostatke je prvo uočila u podučavanju teorije, tj. solfeggia, u kojem se sve svodi na učenje napamet: „Uočavanje nedostataka, nezadovoljavajuće razine nastave teorijskih predmeta te važnosti kvalitetnog i suvremenog cjelovitog obrazovanja budućih glazbenih pedagoga, a posebice teoretičara za Elly Bašić znači početak promišljanja o korjenitim promjenama u glazbenoj pedagogiji i njihovoj realizaciji u školskom sustavu“ (Vasilj, 2021, str. 24). Njezina ideja je bila da djeca uče iskustvom, doživljajem glazbe te da prvenstveno uživaju u glazbi.

Mnogo je vremena provela na terenu proučavajući dječju igru u kojoj su djeca samostalna, slobodna i nesputana. Promatrala je kako se djeca igraju bez uplitanja odraslih. Zbog svoje zainteresiranosti za folklor posvetila se skupljanju dječjih igri i brojalica. Bila je fascinirana dječjim sposobnostima i potencijalima: „Na igralištu nema dirigenta, nema nastavnika! Zašto je ono što je na igralištu lako, u školi tako teško?“ (Letica, 2017, str. 10). Cilj joj je bio implementirati u nastavnu praksu ono što je djeci prirodno i zbog toga se posvetila skupljanju brojalica koje koristi u svome radu: „Svoj veliki istraživački rad prikupljanja i sistematiziranja dječjih brojalica ona prilagođava pedagoškim potrebama u učenju ritma i implementira kroz udžbenik“ (Vasilj, 2021, str. 228).

Veliku pažnju je posvetila razradi FMP, ali i odabiru stručnjaka koje će podučavati djecu, provoditi je i na taj način pomoći u njezinom razvoju. Elly Bašić ne bira samo vrhunske stručnjake nego i humaniste: „Zahvaljujući timu izuzetnih glazbenih pedagoga i različitih stručnjaka okupljenih oko Elly Bašić, FMP je u cijelosti metodički razrađena i provedena u nastavnoj praksi od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja, a parcijalno i na visokoškolskoj razini glazbenog obrazovanja“ (Vasilj, 2021, str. 352). Kao smjernica FMP piše udžbenik za solfeggio „Sedam nota sto divota“ koji je objavljen 1975. godine. Zbog velike popularnosti i uspjeha udžbenik je objavljen u čak trinaest izdanja.

Funkcionalna muzička pedagogija se prenosi s generacije na generaciju učitelja i glazbenih pedagoga. Elly Bašić je poticala i dala povjerenje novim generacijama pedagoga da svojim idejama nadopunjuju i osuvremenjuju postojeće smjernice FMP: „Svojim zanosom i idejama okupljale su, odgajale i obrazovale generacije mladih pedagoga koji su dalje prenosili i razvijali njihove pedagoške ideje. Kao što su vjerovala svakom djetetu, veliko povjerenje su ukazivale i svojim suradnicima i nasljednicima/pedagozima, tražeći od njih veliku predanost u radu u kojem mogu i trebaju učiti od djeteta“ (Vasilj, 2021, str. 357-358).

2.3. Specifičnosti Funkcionalne muzičke pedagogije

Specifičnost FMP je u tome što se temelji na humanizmu. Elly Bašić prvenstveno ističe razvoj djetetove ličnosti kroz glazbu te važnost glazbe za sveukupan razvoj djeteta: „U Funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji odgoj je primarno odgoj cjelovite djetetove ličnosti budeći i razvijajući djetetove latentne, čak i uspavane sposobnosti, u cijelosti“ (Letica, 2017, str. 11). Pri nastajanju FMP Elly Bašić se prvo posvetila provođenju promjena u podučavanju teorije glazbe, a zatim su se te metode počele spajati i primjenjivati u poduci instrumenata.

Specifični načini rada koji se primjenjuju u FMP, kako je nabrojano u *Vodiču kroz posebnosti FMP*, su: solmizacija, fonomimija, upjevavanje, diktat, likovni odraz doživljaja muzike, igra, improvizacija, brojalice i postavljanje ritma te razvoj logičke misli kroz teoriju.

Također, bitna specifičnost je i elastičnost programa te samim time i rada: „Upravo zahvaljujući elastičnoj strukturi slobodnih aktivnosti i suvremenom pristupu glazbenoj nastavi, rad FMŠ donio je pozitivne promjene: nastava u malim grupama i individualiziran pristup svakom učeniku bez ocjenjivanja“ (Vasilj, 2021, str. 175). Elastičan način rada osigurava kvalitetno usvajanje gradiva te omogućava veću kreativnost i slobodu rada.

Kao što je prije navedeno, FMP ima *A i B program* što se spaja sa specifičnošću individualizacije. Prema individualnim mogućnostima, željama i potrebama djeteta ono može pohađati *A program*, koji priprema za daljnje glazbeno školovanje kao što su srednja glazbena škola ili akademija, ili *B program* za one koji se bave glazbom iz hobija. Kako je Elly Bašić isticala, svako dijete ima različite potrebe i svako uči svojim tempom. Nekoj je djeci potrebno posvetiti više vremena, ali to

ne znači da nemaju smisao za glazbu i da se njome ne mogu baviti: „Uvažavajući tempo kojim pojedini učenik postiže ishode učenja nastavnik kreira individualan program kojim će ih ostvariti“ (Vasilj, 2021, str. 53).

Individualnost pripada elastičnosti koja je vrlo bitna u radu funkcionalne muzičke pedagogije. Individualnost je vidljiva i kod ocjenjivanja. Naime, FMP nema klasično ocjenjivanje, nego nastavnik pedagog prati svakog učenika individualno. Nastavnik bilježi napredak učenika u određenim područjima pisanim osvrtima.

Elly Bašić je pratila aktualne glazbeno-pedagoške pravce 20. stoljeća te pronalazila inspiraciju u njima kako bi poboljšala i nadograđivala FMP. Pronalazila je inspiraciju u nekim od alternativnih pedagoških pravaca kao što su Montessori, Waldorf te u glazbeno-pedagoškim konceptima Émilea Jaquesa-Dalcrozea, Carla Orffa, Zoltána Kodályja, Edgara Willemsa te Shinci Suzuki. Iako je pedagogija Marije Montessori opća pedagogija, a Funkcionalna pedagogija je glazbena obadvije osnivačice naglašavaju individualni pristup: „Središte pozornosti ovih pedagogija je dijete pri čemu autorice posebnu pažnju posvećuju individualiziranom pristupu svakom djetetu u skladu s njegovim mogućnostima, sposobnostima i potrebama“ (Vasilj, 2021, str. 358). Također, bitno je istaknuti i kako su Elly Bašić i Maria Montessori isticale važnost vjerovanja u dijete te kako svaki pedagog može i treba učiti od djeteta (Bačlija Sušić, 2016a). Međutim, za razliku od Elly Bašić, Maria Montessori nije pridavala posebnu važnost glazbi i umjetničkim područjima.

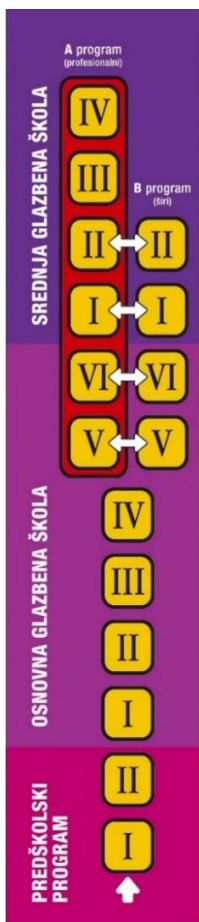
Waldorfska pedagogija također veliku pažnju posvećuje individualizaciji no ono što je još zajedničko ovoj i FMP je posvećenost edukaciji i osobnog razvoja nastavnika: „Kao i Elly Bašić i Rudolf Steiner svoje učitelje dodatno educira kroz kontinuiranu seminarsku naobrazbu i predavanja koja su posvećena djetetu koje nije pasivni objekt njihovih odgojnih zadataka, već postaje aktivan sudionik vlastitog odgoja“ (Vasilj, 2021, str. 362). Obje pedagogije su posvećene otkrivanju djetetove darovitosti prema kojima usmjeravaju njegov daljnji razvoj. U FMP se djetetova darovitost otkriva kroz improvizaciju (Bačlija Sušić, 2016a).

Glazbeno-pedagoški koncept koji kao i FMP provodi improvizaciju, ritam te razvoj mašte i kreativnosti je onaj čiji je osnivač Émile Jaques-Dalcroze: „Kao i Elly Bašić tako i E. J. Dalcroze, polazeći od pretpostavke da je ritam prirodna datost svakog djeteta koju treba razvijati, svoj glazbeno-edukacijski koncept bazira na 'koordinaciji percepcije muzike pokretima tijela'“ (Vasilj, 2021, str. 364). Dalcroze je osmislio euritmiju, metodu koja spaja ritmiku, solfeggio i

improvizaciju kako bi pomogao studentima da lakše svladaju ritam te bolje percipiraju glazbu (Bačlija Sušić, 2016a).

Koncept Carla Orffa, glazbeno-pedagoški koncept *Orff-Schulwerk*, se također temelji na improvizaciji, ali i na emocionalnim doživljajima, pokretima te muziciranju na Orffovom instrumentariju koji se sastoji od mnogih vrsti udaraljka: „...pedagoški sustav Carla Orffa kroz slobodnu improvizaciju omogućava svakom djetetu da se glazbom izražava pojedinačno i u grupi“ (Vasilj, 2021, str. 366). Kao najvažnije poveznice i sličnosti između glazbeno-pedagoškog koncepta FMP i glazbeno-pedagoški koncepta Orff-Schulwerk uz improvizaciju kao temeljni metodički postupak navode se pridavanje važnosti razvoju dječje mašte, kreativnosti i slobode te razvoj djetetove cjelovite ličnosti uzimajući u obzir individualnost svakog djeteta (Bačlija Sušić, 2016b).

Slika 2. Program Funkcionalne muzičke pedagogije –
<http://www.ellybasic.hr/wp-content/uploads/2011/10/program.jpg>

3. VRSTE – OBLICI GLAZBENIH AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Mnogo je vrsta glazbenih aktivnosti koje se mogu primijeniti u radu s predškolskom djecom na mnogo različitih i zanimljivih načina. Odgajatelj usmjerava, potiče i uči djecu raznim glazbenim aktivnostima, međutim djeca ih često nastavljaju sama bez potrebe za odgajateljem: „Djeca često nastavljaju igranje nakon odgajateljevog predvođenja, odnosno nakon završetka aktivnosti. Takvo igranje nerijetko traje preko jednog sata“ (Gospodnetić, 2015, str. 317).

Glavne aktivnosti koje se provode u radu s predškolskom djecom su pjevanje, izvođenje igara s pjevanjem, brojalica te aktivno slušanje glazbe. Aktivnosti prilagođavamo uzrastu djece, pa tako ima mnogo pjesama, igara s pjevanjem i brojalica prilagođenih za određeni uzrast. Kao i kod provođenja bilo koje aktivnosti s djecom, bitno je vremenski i metodički prilagoditi trajanje aktivnosti s obzirom da je dječja pažnja kratka te se mijenja s uzrastom: „Ako se primijeni dobar metodički postupak, dječja pažnja može potrajati i više od pola sata i čudimo se što bi se djeca još igrala ili pjevala istu igru, odnosno pjesmu. Radi se, dakle, o primjeni zanimljivog metodičkog postupka“ (Gospodnetić, 2015, str. 57).

Glazbu možemo uklopiti u mnoge aktivnosti tijekom dana, ne moramo je nužno izvoditi samo za vrijeme navedenih aktivnosti: „Glazbom se mogu povezivati aktivnosti tijekom cijelog dana“ (Gospodnetić, 2015, str. 59). Možemo pjevati dok se djeca oblače da bi izašla van, dok čekaju ručak, dok čekaju na red za pranje ruku, dok se posprema soba... Također, glazbene aktivnosti možemo prilagoditi dobu godine, događajima kroz godinu i događajima koji se događaju u životu djece. Tako uoči Božića pjevamo božićne pjesme i slušamo božićne skladbe, početkom proljeća pjevamo pjesme o vjesnicima proljeća, kada je rođendan nekom djetetu pjevamo rođendanske pjesme i tako dalje.

Glazba se s djecom sluša aktivno i pasivno te je jednako bitno i aktivno i pasivno slušanje glazbe. No ako su djeca neprestano okružena glazbom to umanjuje njezin doživljaj. „Treba izbjegavati da djeca neprekidno slušaju glazbu jer neće imati prilike za spontano pjevanje“ (Gospodnetić, 2015, str. 127).

Slijedi detaljniji opis glazbenih aktivnosti i njihovog provođenja.

3.1. Pjesme

Aktivnost upoznavanja, usvajanja i ponavaljnja pjesme najčešća je glazbena aktivnost koju odgajatelj provodi s djecom u vrtiću. Nije neobično da je tomu tako, upravo zbog spontanosti tog procesa te zbog toga što ga djeca zaista vole. Djeca prirodno uživaju u slušanju i pjevanju pjesme, pogotovo kada ju odgajatelj izvodi uživo, u tom trenutku, u sobi vrtića: „Svakako je bolja živa izvedba jer nam daje jači doživljaj od snimke. To može biti sviranje instrumentalne glazbe na nekom instrumentu ili više njih ili pjevanje – zajednički ili pojedinačno – uz pratnju na instrumentu. Još jedna prednost žive izvedbe je u tome što je izvedba svaki put drugačija, dok u snimci, makar i savršenoj, može dosaditi uvijek jednaka izvedba“ (Gospodnetić, 2015, str. 133).

Pjesmu možemo s djecom provoditi na mnogo metodičkih načina, neki od njih su pokret (koreografija), aplikacije, rekviziti, sviranje na udaraljkama te dramatizacija. Način aktivnosti upoznavanja i usvajanja pjesme prilagođavamo uzrastu i brojnosti djece. Suvremena metodička terminologija za razliku od pojmova obrade pjesme, brojalice pri provođenju glazbenih aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi koristi pojmove pojmovi upoznavanje, usvajanje, utvrđivanje, ponavljanje pjesme/brojalice (Bačlija Sušić, 2018; Herzog, Bačlija Sušić i Županić Benić, 2018; Bačlija Sušić, 2019).

Pokret i ples uz pjesmu su izvrstan način kako bi se djeca pokrenula, pogotovo u prilikama kada su cijeli dan u zatvorenom prostoru. Početnu koreografiju može izmisliti odgajatelj, a kada djeca shvate što trebaju raditi uključuju se u aktivnost te ona improviziraju i osmišljavaju pokrete. Na taj način uvažavamo dječju ideju i kreativnost te dajemo do znanja da su sve ideje vrijedne.

Aplikacije odgajatelj izrađuje za svaku frazu u pjesmi. Može ju primjerice pokretati u metru lijevo-desno, gore-dolje prilikom pjevanja pjesme, ali može ih i pričvrstiti na pano ili staviti na zid i pokazivati tijekom pjesme: „Izradimo li po jednu aplikaciju za svaku frazu (ili ev. kiticu), njih možemo u tijeku pjevanja postavljati na pano u trenutku kad počinje pojedina fraza ili ih listati s djecom. Također ih možemo već unaprijed pričvrstiti na pano i pokazivati rukom dok prvi put pjevamo pjesmu, a pri svakom sljedećem pjevanju po jedno dijete pokazuje slike“ (Gospodnetić, 2015, str. 225). Nakon prvog pjevanja pjesme aplikacije podijelimo djeci pa ih ona pokreću u metru kada dođe red na njihovu frazu ili pokazuju na slike.

Upotreba udaraljki je izvrstan način razvijanja dječjeg osjećaja za ritam. Djeci su vrlo zabavne te su zadovoljna i ponosna kada mogu svojim sviranjem doprinijeti izvedbi pjesme. Tijekom prvog sviranja pokazujemo djeci kako se udaraljka svira, a zatim im podijelimo udaraljke. Bitno je ne podijeliti udaraljke svoj djeci nego samo nekoj, a ona će se izmjenjivati u sviranju. Udaraljke koje se koriste za sviranje u vrtiću dio su Orffovog instrumentarija, a neke od njih su: štapići (koji su i najčešći), trianogl, bubnjevi, praporci, ksilofon, metalofon i druge (Bačlija Sušić, 2012).

Pjesmu možemo izvoditi i dramatizacijom. Ovisno o tekstu pjesme možemo djeci dodijeliti uloge, npr. uloge životinja u pjesmi *'Izgubljeno pile'*. Rekviziti su odlični za dramatizaciju jer upotpunjuju dječji doživljaj, a možemo napraviti aktivnost izrade rekvizita te tako spojiti dvije aktivnosti likovnu s glazbenom.

Pjesma je jedna od najdražih aktivnosti djece te je djeca prirodno i spontano prihvaćaju, uživaju u melodiji, ritmu i ugođaju. Zbog toga im se nikako ne smije uskratiti, nego potaknuti i prihvatiti njihovu želju za pjevanjem.

3.2. Igre s pjevanjem

Igre s pjevanjem spajaju igru i pjesmu, a to su neke od najdražih dječjih aktivnosti. One su dio tradicije koji se prenosi s generacije na generaciju. Svaka generacija donosi neku novu posebnost pa se i igre s pjevanjem mogu mijenjati. Njima djeca zadovoljavaju svoje potrebe i za pjesmom i za plesom tj. pokretom: „Igranje igara s pjevanjem potpuno zadovoljava dječju potrebu za plesom (koja se pojavi uvijek kad čuju glazbu), za pjevanjem, slušanjem glazbe i za igrama s pravilima“ (Gospodnetić, 2015, str. 313). Pri izvođenju igara s pjevanjem djeca razvijaju govor, motoriku, osjećaj za melodiju i ritam. Izvođenje igara s pjevanjem razvija i ljubav prema glazbi, ali i prema plesu i pokretu.

Djeca vole i sama izmišljavati svoje inačice igara s pjevanjem. To rade na način da mijenjaju tekst pjesme ili način igre (pokrete). Ako djeca žele stvarati novi način, moramo ih podržati jer je to vrlo bitno za razvijanje kreativnosti, mašte te socijalizacije. Na taj način stvaraju svoju verziju igre te se izbjegava monotonost i dosada: „Ako djeca tijekom igre spontano počnu mijenjati pravila ili dodavati kitice, to je njihovo pravo jer su te igre svojina djece“ (Gospodnetić, 2015, str. 314).

Igre s pjevanjem dijelimo po uzrastima za jasličku skupinu, mlađu skupinu i stariju skupinu. U jasličkoj skupini se provode najjednostavnije igre s pjevanjem koje su kraće i obično u kolu. S uzrastom su igre kompleksnije, kompliciranije, dulje, a samim time i djeci zanimljivije.

Aktivnost igre s pjevanjem najčešće započinjemo nekom kratkom motivacijom kako bi zainteresirali djecu te kako bi pridobili njihovu pažnju. To može biti neka kratka priča ili zagonetka. Također, nećemo čekati svu djecu da se okupe niti ih nagovarati da sudjeluju, ona će se s vremenom sama uključiti. Kod provedbe igara s pjevanjem nema posebnih metodičkih postupaka koje provodimo nego ih izvodimo po njihovim pravilima. Vrlo je bitno kakvim tempom se izvode igre s pjevanjem. Zbog kretanja djece te kako bi se izbjegla dosada odgajatelj mora paziti kako tempo ne bi bio prespor: „Tempo pjevanja treba prilagoditi dječjim koracima te smije biti brži od njihovih koraka, a nikako sporiji.(...)Tempo hoda odgajatelja bio bi prespor za djecu, a uz to, prespor tempo uzrokovao bi dosadu. Znači, odgajatelj treba sitnim brzim koracima slijediti tempo dječjeg hoda i to shvatiti kao metar u pjesmi uz koju se igra s djecom“ (Gospodnetić, 2015, str. 316).

Moramo znati koliko je puta prikladno ponoviti igru, a kada je vrijeme za prijeći na drugu. To je vrlo bitno zbog zadržavanja pažnje kod djece, jer ukoliko se igra ponavlja previše puta postaje predvidljiva, a samim time dosadna te djeci pada koncentracija: „U aktivnostima u vrtiću svaka igra s pjevanjem ponavlja se 3-4 puta uzastopno, a zatim se kreće na drugu igru. Iznimno se duže igraju igre kod kojih je potrebno da se svi izredaju (npr. Laste dolaze, Širi, širi) pa se zato u takvim aktivnostima igra manje igara. Čak i ako djeca traže da se određena igra s pjevanjem ponovi više puta, iskustvo nam pokazuje da je bolje nakon 3-4 pjevanja prijeći na drugu igru. Na taj će način aktivnost i pjevanje trajati duže“ (Gospodnetić, 2015, str. 317).

3.3. Brojalice

Brojalice su druga najčešća aktivnost nakon pjesme koja se provodi u vrtiću. Djeca vole brojalice zbog njihove ritmičnosti i šaljivosti, a osim što su zabavne dobre su za razvoj vokabulara i izgovora kod djece, Marić i Goran navode: „Zanimljivo je da ritam potiče, odnosno pokreće govornu motoriku, tako da dijete u ranoj dobi lakše izgovara i one najteže glasove koji mu inače zadaju teškoće u svakodnevnom govoru. Ritamska pokretljivost u brojalici i pjesmi pomaže i onoj djeci

koja mučaju da tečno mogu izgovarati riječi“ (Marić i Goran, 2013, str. 157). Brojalice se izvode kroz pokret te na taj način djeca stječu kinestetički osjet, savladavaju motoriku, postižu automatizaciju osjeta te razvijaju senzibilitet za metar i ritam (Gospodnetić, 2015a).

Postoje tradicionalne brojalice koje su dio tradicijske baštine (kao i igre s pjevanjem) te autorske brojalice (npr. Iza brda plava). Brojalice koje su dio tradicijske baštine su osmislila djeca te se generacijski prenose, a autorske su smislili odrasli te su često kompliciranije i djeci besmislenije: „Teške ritmove nalazimo u pjesmama i brojalicama koje su stvorili odrasli“ (Gospodnetić, 2015, str. 112). Bez obzira na vrstu brojalice djeca je koriste za izbrojavanje prije igre: „Brojalica je vrsta ritmičnog govora koju stvaraju uglavnom sama djeca i služi im za razbrojavanje (izbrojavanje, prebrojavanje, odbrojavanjem brojanje) prije neke druge igre, npr. lovice, skrivača, igre s pjevanjem itd.“ (Gospodnetić, 2015, str. 103). Posljednji slog u brojalici je djeci najbitniji jer on određuje tko će biti izabran te ga stoga ona izrazito naglase: „Specifičnost brojalice je posljednji slog koji djeci određuje tko će biti izabran pa djeca obično taj slog jače naglase. Ponekad i ubrzavaju izgovarajući brojalicu kako napetost raste prema kraju jer posljednja riječ u brojalici ima odlučujuću moć“ (Gospodnetić, 2015, str. 103).

Kada radimo novu brojalicu s djecom bitno je paziti na pravilan izgovor, artikulaciju i naglasak u riječima te ritam jer djeca uče oponašajući odgajatelja. Važno je dati pravilan primjer jer je on temelj dječjeg izražavanja: „Pri izgovaranju brojalice moramo poštovati točne naglaske riječima, ali se ne smije zbog toga mijenjati ritam“ (Gospodnetić, 2015, str. 107).

Brojalice također dijelimo po uzrastima za jasljučku skupinu, srednju skupinu te stariju skupinu. U najmlađoj skupini ih izvodimo na najjednostavniji način, a s većim uzrastom uvodimo načine rada kao što je sviranje na udaraljka.

Aktivnost upoznavanja/usvajanja ili ponavljanja brojalice, izvodi se više puta nego pjesma: Aktivnost upoznavanja/usvajanja, odnosno ponavljanja brojalice, slična je aktivnosti upoznavanja/usvajanja ili ponavljanja brojalice. S obzirom na to da je brojalica kraća od pjesme aktivnost se može ponoviti i preko dvadeset puta (Gospodnetić, 2015). Brojalicu izvodimo koračajući u metru, plješćući u metru i ritmu, a možemo je i izvoditi svirajući na udaraljka. Sviranje je također bitan doživljaj glazbe jer dijete uči još jednu novu vještinu svirajući, vjerodostojnije doživljava glazbu te se osjeća bitno i ponosno svirajući. Kao što je već navedeno, bitno je podijeliti udaraljke samo određenoj, a ne svoj djeci kako ne bi došlo do buke, ali voditi

računa o tome da svako dijete dobije priliku svirati. Tako se prilikom aktivnosti upoznavanja/usvajanja ili ponavljanja brojalice djeca uče čekanju na red i strpljenju: „Vještina čekanja na red ne može se pojaviti sama od sebe, a glazbene aktivnosti su idealne za stjecanje te sposobnosti. Ako djeca pokazuju nestrpljenje, odgajatelj ne bi smio ići linijom manjeg otpora i odustati (npr. svima koji žele podijeliti udaraljke) jer se takva vještina ne može naučiti bez vježbanja“ (Gospodnetić, 2015, str. 69).

Marković u svom radu navodi kako odgajatelji primjećuju dobrobit brojalica za djecu te ih često koriste u radu, pogotovo ih puno koriste mlađe generacije odgajatelja: „Iz tablice je vidljivo da odgojiteljice brojalice koriste više puta tjedno (43,6 %) i svakodnevno (42,7%) što ukazuje na razumijevanje korisnosti brojalice u radu s djecom. Također, iz tablice je vidljivo kako brojalice u radu s djecom više koriste odgojiteljice sa manje od 15 godina staža“ (Marković, 2019, str. 35). Također, navodi kako odgajatelji najčešće provode brojalice povezane sa temom koja se u tom trenutku provodi u grupi kao što su npr. životinje (Marković, 2019).

Prema istraživanju Bačlije Sušić, Fišer Sedinić i Cvrtila utvrđeno je kako aktivnost upoznavanja, usvajanja i ponavljanja brojalice ima brojne dobrobiti u cjelovitom razvoju djeteta, ali i na razvoj govora, jezika te komunikacijske sposobnosti. Također je naglašena odgojiteljeva otvorenost, empatija i fleksibilnost kao bitan faktor u interakciji s djecom i provođenju aktivnosti (Bačlija Sušić, Fišer Sedinić i Cvrtila, 2022).

Elly Bašić je bila fascinirana brojalicama, pa ih je mnogo proučavala, istraživala o njima te prikupljala. Smatrala je da su brojalice neizostavni dio dječjeg odrastanja, da ih djeca stvaraju na vrlo kreativan način te su pune raznih ritmova koji nisu uvijek jednostavni i pravilni: „Prof. Elly Bašić provela je mnoštvo istraživanja o brojalicama te spoznala koliko su djeca kreativna i kako su njihove brojalice puno zanimljivije od komponiranih. Ističe kako su dječje brojalice često u mješovitoj mjeri, pune nepravilnih ritmova i maštovitih riječi, često bez značenja. Brojalicu Elly Bašić smatra najčistijim poetskim i glazbenim stvaralaštvom djeteta“ (Gospodnetić, 2015, str. 109). Poželjno je djecu potaknuti i dopustiti im da stvaraju svoje brojalice te da uglazbljuju postojeće i izmišljene, jer one njima nisu samo brojalice nego i igra: „Zanimljivo je poticati djecu da uglazbljuju brojalice (kao i ostale stihove) i da stvaraju nove“ (Gospodnetić, 2015, str. 114).

3.4. Aktivno slušanje glazbe

Kao što je već navedeno razlikujemo aktivno i pasivno slušanje glazbe. Iako je pasivno slušanje jednako značajno kao i aktivno, više pažnje ćemo usmjeriti na aktivno slušanje s obzirom da se ono provodi kao zasebna aktivnost u vrtiću: „Iako pasivno slušanje glazbe u doživljaju daleko zaostaje za aktivnim, u vrtiću je potrebno jer odgaja dječji ukus. A dijete koje zaželi, aktivno će slušati skladbu koja svira“ (Gospodnetić, 2015, str. 126). Aktivno slušanje glazbe se može provoditi na različite načine. Neki od načina provođenja ovih aktivnosti vezane su uz pokret i likovno izražavanje. Djeca kroz njega izvrsno mogu iznijeti svoje emocije. Njime spajamo umjetnosti, glazbenu umjetnost s umjetnošću pokreta i s likovnom umjetnošću.

Kod provođenja aktivnog slušanja glazbe bitno je obratiti pažnju na duljinu njezinog trajanja. Naravno da djeci nije primjereno pustiti cijelu simfoniju, ali možemo izabrati jedan njezin stavak ili glazbenu cjelinu, a najbolje je puštati kraće skladbe kao što su glazbene minijature i sonatine: „Da bi djeca mogla koncentrirano i aktivno slušati neku skladbu, ona ne smije biti preduga. Emitiramo im minijature (obično do tri minute) koje moraju biti kvalitetne, a svejedno je jesu li vokalne, instrumentalne ili vokalno-instrumentalne. Iz duljih skladbi biramo stavak koji nam se sviđa i koji nije predug“ (Gospodnetić, 2015, str. 129). Djeci ne smijemo nametnuti svoje mišljenje o određenoj skladbi (npr. dur je veseo, a mol je tužan), jer osim što ono nije nužno točno, moramo im dopustiti da sami dožive glazbu. Za razliku od odraslih djeca još nisu stvorila predodžbu o glazbi i zato ih ona asocira na drugačije događaje i pojave nego odrasle. Također je bitno naglasiti da djecu ne treba zamarati sa svjesnim usvajanjem i razumijevanjem glazbenih elemenata. Djeca ih mogu usvojiti putem doživljaja, ali ih, u skladu s temeljnim načelom FMP „od doživljaja k svjesnom“ mogu kasnije, u okviru glazbenog obrazovanja, svjesno pojmiti.

Broj ponavljanja skladbe tijekom ove aktivnosti je obično četiri do osam puta, ali nije točno određen, on ovisi o karakteru, duljini skladbe i o okolini: „Broj ponavljanja skladbe ne treba uzeti kao pravilo. Iskustvo je pokazalo da se zbog nekih razloga (pretihi aparat za reprodukciju zvuka, buka iz susjedne sobe, polagana glazba...) djeca ne zainteresiraju za glazbu. Ako ih odgajatelj nije uspio zainteresirati, možda će se skladba slušati samo oko četiri puta“ (Gospodnetić, 2015, str. 131). Tijekom slušanja skladbe treba dopustiti da se djeca kreću, a ne ih prisiljavati da mirno sjede i slušaju, jer pokretom ona doživljavaju glazbu.

Iako je bolje da djeca sama spontano dožive glazbu, aktivno slušanje glazbe odgajatelj može provoditi koreografijom. Nakon što djeca otplešu odgajateljevu koreografiju mogu izmisliti svoju. Ako odgajatelj radi koreografiju ona mora biti takva da dijete što bolje doživi glazbu pa su bitni lirični pokreti tj. pokreti koji slijede tok glazbe.

Aktivno slušanje glazbe izraženo kroz likovnu umjetnost se provodi i u glazbenom vrtiću GU Elly Bašić. Elly Bašić je smatrala vrlo bitnim dječje likovno izražavanje doživljaja glazbe: „U FMP postupak slikanja ne koristi se kao ilustracija niti kao likovni prikaz muzike, već kao *odraz doživljaja muzike*“ (Letica, 2017, str. 30). Dječji crtež nam može puno reći o djetetovu stanju svijesti: „Dječji crtež ili slika su trajni trag dječjeg doživljaja glazbe koji odgajateljima može poslužiti za bolje upoznavanje djece, a pokret i govorna reakcija djece su trenutni pokazatelji njihovog doživljaja“ (Gospodnetić, 2015, str. 136).

Navedeni načini aktivnog slušanja jednako su korisni i imaju velike dobrobiti za razvoj djetetove ličnosti: „Spontano kretanje djece, neovisno o glazbi, za djecu uvijek znači oblik života i življenja. Njihovo kretanje možemo promatrati u trenucima dok se kreću, ali i analizirati njihov doživljaj kretanja u njihovim crtežima“ (Gospodnetić, 2015, str. 150).

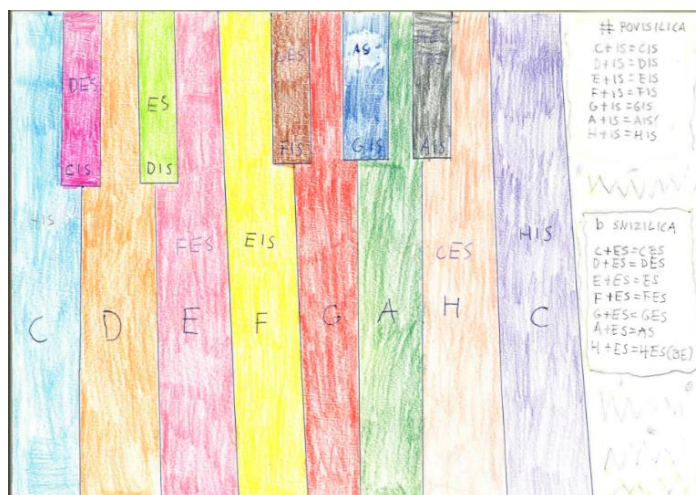
4. METODE FUNKCIONALNE MUZIČKE PEDAGOGIJE U RADU S PREDŠKOLSKOM DJECOM

Funkcionalna muzička pedagogija se može pohvaliti jedinstvenim načinom rada i podučavanja ne samo u Hrvatskoj nego i u svijetu. Specifični načini rada omogućavaju da djeca uče kroz aktivnosti koje su njima prirodne i svakodnevne tako što se u njih uklapaju elementi glazbe. Elly Bašić se trudila približiti djeci glazbu: „Različitim didaktičkim igrama i pričama te direktnim kontaktom s glazbom i zvukom je željela učiniti što zanimljivijom početnu nastavu za dijete i na taj način razviti njegov interes i ljubav prema glazbi“ (Bačlija Sušić, 2016b, str. 107).

Metode koje FMP provodi u podučavanju glazbe su: igra, brojalice, improvizacija, solmizacija, fonomimija, upjevanje, diktat, likovni odraz doživljaja glazbe te razvoj logičke misli kroz teoriju (Letica, 2017). Ovdje navedeni specifični načini rada su igra, brojalice te improvizacija zbog toga što su oni temelj FMP, a koriste se i u programu glazbenog vrtića. U programu glazbenog vrtića se koristi i likovno izražavanje koje je već opisano u prethodnom poglavlju. Primjer aktivnosti koja se provodi u FMP prikazana na slici 3. je ukrašavanje klavijature. Kroz navedenu aktivnost se djeca upoznaju sa klavijaturom te rasporedom tonova na njoj. Ova aktivnost spaja dječju kreativnost i glazbenu teoriju na, za djecu, pristupačan i zabavan način.

Neki od načina rada vrlo specifični za FMP, a to su solmizacija, fonomimija, upjevanje i diktat (Letica, 2017) ovdje neće biti detaljnije opisani jer se oni koriste u programu solfeggia osnovne glazbene škole.

Slika 3. Šarena klavijatura (vlastiti materijal)

4.1. Igra

Igra je prirodno stanje svakog djeteta, ona je središnja aktivnost u djetetovu životu. Sve se odvija oko igre i kroz igru. Dijete uči osnovne životne vještine i navike igrajući se. To su samo neki od razloga zbog kojih je Elly Bašić mnogo pažnje pridavala igri kao načinu rada i učenja u svom radu: „Koristeći se principima moderne pedagogije u donošenju sadržaja, Elly Bašić nastoji dijete zainteresirati za sam predmet kroz igru kao metodičko sredstvo (...) kojim potiče emotivni doživljaj glazbe kod djeteta“ (Vasilj, 2021, str. 70).

Elly Bašić je isticala da se umjetnost može učiti kroz igru: „Učeći umjetnost čak i kroz igru dijete će od prvog dana razvijati svoju estetsku i umjetničku senzibilnost.“ (Letica, 2017, str. 36). Bitno je naglasiti da je u funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji igra, ne samo metodički postupak, nego ujedno i didaktički postupak kao širi pojam u glazbeno-pedagoškom pristupu FMP (Letica, 2017).

Neke igre koje se provode u FMP navedene u *Vodiču kroz posebnosti FMP* su: igra brojeva, dijalog, 'popunjavanje' fraza i taktova, igra 'trube', igra 'bubnjeva', muzički telefon, 'čarobiranje' i igra gradnje ljestvica. Navedene igre se provode u nižim razredima solfeggia, no i u glazbenom vrtiću je igra najvažniji dio rada.

Funkcionalna muzička pedagogija povezuje igre s pričama. Iza svake igre stoji neka priča koja je početak igre. To možemo zaključiti i po nazivima igara npr. muzički telefon u kojem je svaki učenik jedan ton koji predstavlja broj, a ostatak razreda je centrala koja bira brojeve (Letica, 2017). Priče su osnovno sredstvo u upoznavanju tonova, svaki ton ima svoju priču o tome kako se zove i gdje živi u glazbenom crtovlju, tko su mu susjedi na katu ispod i iznad njega. Svi novi glazbeni pojmovi se uče kroz priču, što je vrlo specifično upravo za FMP. Priča je temelj kvalitetnog upoznavanja glazbenih pojmova te njihovog razumijevanja i upamćivanja jer kroz igru djeca izvrsno pamte. Kada se ponavlja već naučeno djeca se prisjećaju priče te je prepričavaju. Primjer aktivnosti koja spaja priču i igru je prikazan na slikama 4 i 5 je igra *Muzičko skijalište* kroz koju pedagog potiče dijete da svlada glazbene sastavnice i melodijske linije i tako popunjava svoju iskaznicu.

Kako bi se povezao s djetetom te kako bi dijete steklo povjerenje i sigurnost u pedagoga on se također mora igrati. Na način taj pedagog i dijete pronalaze zajednički jezik: „Dijete se s nama

igra, a naše ga ponašanje mora uvjeriti u to da se i mi igramo. Samo tako nas dijete prihvaća kao pedagoga i kao prijatelja“ (Letica, 2017, str. 36).

Slika 4. i 5. Igra 'Muzičko skijalište' (vlastiti materijal)

VLASNIK ISKAZNICE:

Marija Hribc
ime i prezime
II solfeggio

OPREMA:

skijaško odijelo	skije(i)jeva
kapu	desna
šal	štapovi
rukavice	skijaška mapa
noćale	čarobna kutijica

kandidat u potpunosti posjeduje opremu i spreman je za skijanje: Saupe
skijaški nadzornik

TRENING:

probna vožnja I ♥

probna vožnja II ★

PREDNATJECANJE:

muzički slalom uzbrdo ♥

muzički spust nizbrdo ★

NATJECANJE:

dnevna vožnja (u oba smjera) ★

noćna vožnja (u oba smjera)

4.2. Brojalice

Brojalica je način rada koji je Elly Bašić stavljala na prvo mjesto pri podučavanju glazbe, pogotovo za svladavanje metra i ritma: „U FMP brojalica se često koristi kao sredstvo osvještavanja ritma“ (Letica, 2017, str. 45). Elly Bašić brojalice je nazivala: „Brojalice – ritamska i metrička mala čuda!“ (Letica, 2017, str. 45). Naglašavala je njihovu vrijednost u kreativnom smislu, ali i u dobrobitima za razvoj djetetova govora, osjećaja za ritam i ljubavi prema glazbi: „Brojalica je najčešće poetsko i muzičko stvaralaštvo djeteta. Upravo zbog neskućene slobode djeteta koje se služi materijom iracionalnih riječi i slogova, brojalica je najelastičnije sredstvo za oblikovanje i realizaciju djetetove fantazije i htjenja. A njegovo htjenje nije verbalne, već često muzikalne naravi. Radi se o muzici metrike i o muzici ritma“ (Letica, 2017, str. 45). Velika prednost brojalica je što se dijete osjeća slobodno i nesputano, pa mu ništa nije teško ni komplicirano: „Dijete ne podnosi jednakomjerno kretanje u igranju. Veoma su česte kombinacije tako komplicirane u muzičkoj nastavi, a tako prirodne na igralištu“ (Letica, 2017, str. 45).

Može se reći da je Elly Bašić podigla brojalice na novu razinu uvidjevši kolika je njihova dobrobit za dijete ne samo u glazbenom smislu nego i u utjecaju na djetetovo odrastanje te razvoj djetetove ličnosti: „Po prvi put uvrštava brojalice, rugalice i ostale vrste dječjeg usmenog izražavanja u područje etnomuzikološkog istraživanja, a brojalicu nadalje u nastavnoj praksi uvodi kao sredstvo osvještavanja ritma“ (Vasilj, 2020, str. 118). Bitno je naglasiti bogatstvo brojalica u našoj glazbenoj baštini jer svaki dio Hrvatske ima svoj utjecaj i pridonosi raznolikosti te je brojalica zastupljena svim krajevima lijepe naše (Vnuk, 2016). Upravo zbog zainteresiranosti prema brojalicama Elly Bašić je posvetila veliki dio svoje karijere njihovu istraživanju i sakupljanju po cijelom području bivše Jugoslavije, ali i ostatku Europe te ih prilagođava kako bi se mogla provoditi u nastavi: „Svoj veliki istraživački rad prikupljanja i sistematiziranja dječjih brojalica ona prilagođava pedagoškim potrebama u učenju ritma i implementira kroz udžbenik.“ (Vasilj, 2021, str. 228). Također, zamjećuje koliko su brojalice motivirajuće za djecu: „Naime, uz pomoć dječjih brojalica (kao rezultata dječjeg stvaralaštva u igri), ona postiže potpunu motivaciju djece u sudjelovanju i osvještavanju ritmičkih i širih muzičkih oblika“ (Vasilj, 2021, str. 229).

Funkcionalna muzička pedagogija spaja brojalicu s drugim metodičkim načinima rada: „Koristeći likovni doživljaj glazbe kao novi element u nastavnom procesu i istraživanjima te brojalice kao

spontani oblik dječjeg glazbenog stvaralaštva započinje novi, interdisciplinarni pristup nastavi glazbe koji kasnije postaje temeljni princip Funkcionalne muzičke pedagogije“ (Vasilj, 2021, str. 152).

4.3. Improvizacija

Improvizacija ima bitnu ulogu u funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji. Ističući improvizaciju kao temeljni metodički postupak Elly Bašić je osobito naglašavala važnost djetetova aktivnog stvaranja glazbe od prvih susreta s glazbom putem tzv. spontanijh improvizacija (Bačlija Sušić, 2016b, 2018). Kao i brojalice, Elly Bašić je naglašavala koliko je improvizacija bitna: „Također, improvizacija u FMP predstavlja najznačajniji osmišljen i planski vođen metodički postupak u nastavnoj praksi kako teorijske tako i instrumentalne nastave“ (Vasilj, 2021, str. 366). Improvizacija je vrsta slobode koja je djeci nužna kako bi izrazila svoju kreativnost i pokazala svoje ideje. Nema djeteta koje nije kreativno, kako je Elly Bašić isticala: „Svako dijete ima kreativnu maštu“ (Letica, 2017, str. 42).

U provedenom akcijskom istraživanju u radu s djecom, zaključeno je da „bilo koji oblik stvaranja i kreiranja nečeg novog, osobnog, nasuprot pukoj reprodukciji i vezanosti uz notni tekst, izuzetno povoljno djeluje na djetetov kako glazbeni tako i stvaralački razvoj u životu općenito“ (Bačlija Sušić, 2012, str. 342). Prve spontane improvizacije pri djetetovom susretu s glazbom i instrumentom uz poticaj nastavnika oblik su kreativne igre s elementima glazbe i tehnike (Bačlija Sušić, 2013).

Temelj improvizacije je emocija, dijete izražava svoje emocije dok improvizira u pjevanju, sviranju, ali i crtanju. Također, improvizacija spaja više područja: „U funkcionalnoj pedagogiji dijete se glazbeno izražava i posredstvom glume, literarno te pokretima. No, sve to ipak nije sinteza različitih područja, već jedna nedjeljiva cjelina. To odgovara prirodi djeteta“ (Letica, 2017, str. 42). Stvarajući nešto novo dijete se osjeća ponosno i sretno jer je napravilo nešto svoje: „Kao kreativan izričaj, improvizacija stvaranjem novog, autentičnog, svojeg, razvija kod djece osjećaj radosti, a najčešće uključuje uz glazbeni i literarni, likovni i motorički izraz pri čemu dolazi do sinkretizma različitih umjetničkih područja“ (Vasilj, 2021, str. 361).

Djetetova improvizacija je vrlo bitna i za muzičkog pedagoga koji provodi nastavu jer kroz nju upoznaje dijete. Uviđa što dijete voli, a što ne i na koji način razmišlja: „Improvizacija neosporno budi djetetovu maštu, važnu za njegov opći i muzički razvoj pri čemu ga pedagog ima priliku bolje upoznati“ (Letica, 2017, str. 44). Atmosfera koju pedagog stvara, također je vrlo bitna za uspješnu improvizaciju: „Stvaranjem posebnog ozračja određenom pričom, nastavnik nastoji približiti djetetu odabranu temu improvizacije te ga emocionalno i psihološki pripremiti i potaknuti na stvaranje glazbe“ (Bačlija Sušić, 2016b, str. 108).

Improvizacija se ne može naučiti niti unaprijed izvježbati i upravo se u tome krije njezina prava vrijednost i dobrobit za dijete: „Improvizacija se ne vježba niti 'isprobava', no time nije lišena smisla i određenog izbora. Dijete realizira zvučnu predodžbu svojeg doživljaja tako da su i psiha i volja maksimalno aktivni. Tu se kriju odgovori na sva pitanja muzičke pedagogije – od oblikovanja zvuka u međusobne tonske odnose do realizacije muzičkog tijeka djela ili melodije u cjelini“ (Letica, 2017, str. 44).

5. DOBROBITI FUNKCIONALNE MUZIČKE PEDAGOGIJE U RADU S DJECOM

Funkcionalna muzička pedagogija ima mnoge dobrobiti u radu s djecom. Ona naglašava, potiče i ističe dječju autentičnost. U prvi plan stavlja dijete i djetetove potrebe. Uvažava dječju kreativnost te se trudi što dulje ju poticati, s obzirom da se ona gubi kako dijete odrasta. Kreativnost je bitna za djetetovo odrastanje jer ona razvija dječju osobnost koja ne poznaje agresiju (Letica, 2014). Danas je vrlo bitno kreativno razmišljati, pa možemo reći da funkcionalna muzička pedagogija priprema dijete na kreativni način razmišljanja od vrlo rane dobi. Razmišljanje izvan okvira je upravo ona karakteristika koja će u budućnosti isticati to dijete od ostalih kada odraste.

Metode rada u funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji su pažljivo osmišljene i odabrane kako bi pomogle u razvoju cjelovite dječje ličnosti, a ne samo pri učenju glazbe. Primjerice brojalice nisu bitne samo zbog učenja metra i ritma, nego i zbog razvijanja dječjeg govora, artikulacije te vokabulara. Kod pjevanja pjesmica djeca se uče zajedništvu, zajedno pjevaju pjesmu ili se međusobno izmjenjuju, pri čemu se uči i strpljivost. Improvizacija omogućava bolje razumijevanje djeteta, njegovih potreba i pogleda na svijet. Igra zadovoljava dječje potrebe za slobodom i za ispunjenim djetinjstvom. Dakle svaka metoda ima višestruku funkciju, a ne samo učenje glazbe.

Jedna od najvažnijih stavki funkcionalne muzičke pedagogije je dvosmjerna komunikacija između djeteta i pedagoga, jer ako komunikacija nije dobra, ni metode rada se ne mogu pravilno provesti. Zbog toga nastavnici u Glazbenom učilištu Elly Bašić iznimno vode brigu o komunikaciji sa svakim djetetom pojedinačno. Individualizirani pristup je vrlo bitan kako bi nastavnik mogao pratiti napredak svakog učenika. Atmosfera koju nastavnik stvara za vrijeme nastave ima isto tako veliku ulogu u funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji: „Uspjeh po metodi Funkcionalne muzičke pedagogije uvelike ovisi o vedrini i dinamici atmosfere koju nastavnik unosi u razred. Funkcionalna metoda počiva na aktivnoj suradnji s učenikom... a dijete surađuje s odraslim u punoj mjeri tek onda kada se osjeća slobodna i nesputano, kada mu nastavnik ne nameće 'znanje', nego ga razumije, podržava, hrabri i aktivira. Takav odnos stvara atmosferu u kojoj povjerenje u sebe i svoj rad stimulira i razred i samog pedagoga“ (Letica, 2017, str. 16).

Najbitnija dobrobit funkcionalne muzičke pedagogije je to što spaja ljubav prema glazbi sa životno bitnim vještinama te uči djecu kako je glazba vrlo bitna za našu svakodnevnicu i za naš život: „Cilj

dakle nije samo djetetov intelektualni, već i njegov duhovni razvoj u smislu stvaranja kreativnijeg, humanijeg i pozitivnijeg ljudskog bića“ (Bačlija Sušić, 2016b, str. 104).

ZAKLJUČAK

Ovaj rad prikazuje zašto je FMP posebna, jedinstvena i nezamjenjiva po svom načinu pristupa djetetu i glazbi. Upoznavanje djece s glazbom je nužno za njihovo sretno odrastanje i lakše nošenje sa životom u budućnosti. Tijekom djetinjstva ništa ne može zamijeniti glazbu i glazbene aktivnosti u kojima djeca iskreno uživaju, spontano se kreću slušajući i pjevajući.

Metode rada funkcionalne muzičke pedagogije se mogu koristiti u predškolskom odgoju i obrazovanju, ne samo u glazbenim, nego u svim predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama. Brojalice kojih se i odrasli rado prisjećaju te uče svoju djecu, pjesmice koje bake i djedovi pjevaju unucima nezamjenjiv su dio dječjeg odrastanja. Kreativnost oblikuje dječju ličnost, a improvizacija uči dijete nositi se s emocijama, što ih čini važnim djelom dječjeg odrastanja. Poticanje djeteta da stvara, bude kreativno i igra se dok može, uvjeti su sretnog djetinjstva, a funkcionalna muzička pedagogija im odaje počast svojim radom: „Važno je poticati znatiželju, potrebu za istraživanjem i propitkivanjem. Samo tako ćemo odgojiti humanu, komunikativnu ličnost jer zbog emocionalnosti i spontane maštovitosti muzika u nama to može pokretati“ (Letica, 2017, str. 17). Dječja kreativnost kroz improvizaciju je jedinstvena: „Samo kroz djetetu blizak način izražavanja kao što je to spontana improvizacija, dolazi se do istinskog i iskrenog doživljaja glazbe. Uz osjećaj predanosti i duboke koncentracije te uživanja u glazbu, spontana improvizacija postaje djetetu bliska, ali i izazovna aktivnost koja ga potiče na daljnje istraživanje i stvaranje“ (Bačlija Sušić, 2016b, str. 109).

Svojim glazbeno-pedagoškim pristupom Elly Bašić je uvelike unaprijedila glazbenu pedagogiju u Hrvatskoj svojom jedinstvenošću i kreativnošću. Uvela je brojalice u svakodnevnicu dječjeg života i omogućila brojnim generacijama da steknu ljubav prema glazbi. Funkcionalna muzička pedagogija bi trebala bar malo biti prisutna u životu svakog djeteta jer: „Svako dijete ima pravo na muzičku kulturu!“ (Letica, 2017. str. 9).

LITERATURA

<https://www.enciklopedija.hr/glazba>

https://www.ellybasic.hr/?page_id=49 – glazbeni vrtić

http://www.ellybasic.hr/?page_id=24 – Elly Bašić biografija

Bačlija Sušić, B. (2012). *Functional music pedagogy in piano learning*. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo.

Bačlija Sušić, B. (2016a). *Komparacija ideja Funkcionalne muzičke pedagogije i temeljnih glazbeno-pedagoških konceptata s početka 20. stoljeća*. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 62 (1), 195-207.

Bačlija Sušić, B. (2016b). *Spontana improvizacija kao sredstvo postizanja samoaktualizacije, optimalnih i vrhunskih iskustava u glazbenoj naobrazbi*. *Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, Vol. 65 No. 1, str. 96-116

Bačlija Sušić, B., Fišer Sedinić, N. i Cvrtila, T. (2022). *Razine djetetove emocionalne dobrobiti i uključenosti kao indikatori kvalitete glazbenih aktivnosti u okviru ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. U: Velički, D. I Dumančić, M. (ur.), *Suvremene teme u odgoju i obrazovanju – STOO 2 In memoriam prof. emer. dr. sc. Milan Matijević*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Campbell, D. (2005). *Mozart efekt: primjena moći glazbe za iscjeljivanje tijela, jačanje uma i oslobađanje kreativnog duha*. Dvostruka duga.

Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za učiteljski studij.

Gospodnetić, H. (2015a). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima, I. dio*. Mali profesor.

Gospodnetić, H. (2015b). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima, II. dio*. Mali profesor.

Hannaford, C. (2007.). *Pametni pokreti – zašto ne učimo samo glavom, gimnastika za mozak*. Ostvarenje d.o.o.

Kasić, B. (2022.) *Komparativna analiza predškolskih glazbenih programa u Hrvatskoj i inozemstvu*. [Diplomski rad, Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu]. Repozitorij Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:839074>

Letica, M. (2014). *Vjerujem svakom djetetu – tekstovi iz ostavštine Elly Bašić*. GU Elly Bašić.

Letica, M. (2017) (ur.). *Što, kako i zašto? Vodič kroz posebnosti FMP – Za solfeggio osnovne škole, Iz ostavštine Elly Bašić odabrala i priredila Marina Letica*. Zagreb.

Majsec Vrbanić, V. (2008). *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo: poticanje glazbom*. Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži „Ruke“.

Marić, Lj., Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Golden marketing-Tehnička knjiga.

Marković, K. (2019). *Brojalice u radu s djecom predškolske dobi*. [Diplomski rad, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu]. Repozitorij Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1428/datastream/PDF/view>

Mičija Palić, M. i Vasilj, D. (2015). Nastavni planovi i programi predškolskoga glazbenog obrazovanja u Republici Hrvatskoj – implementacija u praksi. U D. Atanasov Piljek i T. Jurkić Sviben (ur.), *Istraživanja glazbenih paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja* (str. 304-315). Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

Perak Lovričević, N., Ščedrov, Lj. (2009). *Glazbeni susreti prve vrste – udžbenik glazbene umjetnosti za prvi razred gimnazije*. Profil.

Slunjski, E. (2008.). *Dječji vrtić zajednica koja uči – mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Spektar media – Arca.

Vasilj, D. (2021). *Doprinos Elly Bašić hrvatskoj glazbenoj pedagogiji i kulturi*. [Neobjavljena doktorska disertacija]. Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

Vnuk, L. (2016). *Brojalice*. [Završni rad, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu]. Repozitorij učiteljskog fakulteta u Zagrebu. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:119/preview>

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Marija Miškulin